

Сахарова Олена Борисівна,кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
начальник відділу ДНДІ МВС України,

м. Київ, Україна,

ORCID ID 0000-0002-9759-5324

Близнюк Ігор Леонідович,кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник ДНДІ МВС України,

м. Київ, Україна,

ORCID ID 0000-0003-3882-5790

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У ГАЗОВІЙ ГАЛУЗІ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ КОРИСТУВАННЯМ ГАЗОНОСНИМИ НАДРАМИ

У статті відзначаються особливості здійснення роботи оперативними працівниками Національної поліції України з виявлення злочинів, пов'язаних із пошуком (розвідкою), експлуатацією родовищ газу (користуванням газонаосними надрами). Автори надають типовий перелік та технологію вивчення фінансово-господарських документів, які необхідно перевіряти працівникам Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, для отримання інформації про можливі кримінальні та інші правопорушення, котрі вчиняються у процесі користування газонаосними надрами. У статті також наводяться типові правопорушення цієї категорії, на основі чого розробляються методичні рекомендації для оперативних працівників Національної поліції з виявлення зазначених злочинів.

Ключові слова: паливно-енергетичний комплекс, виявлення злочинів, злочинність, кримінальні та інші правопорушення, ринок природного газу, оперативно-розшукові дії, користування газонаосними надрами, фінансово-господарські документи, газовидобування, гірничий нагляд, надрокористувач, газоконденсат, аукціон.

Одними із найбільш розповсюджених є тіньові схеми діяльності у паливно-енергетичному комплексі (ПЕК) України, який є базовою галуззю розвитку економіки країни. Злочинність у ПЕК України є загрозою національній безпеці України у сфері економіки. Тому подальший розвиток ПЕК у нашій країні, особливо у рамках завдань Енергетичної стратегії України на період до 2035 року “Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність” [1], неможливий без створення надійного механізму запобігання та виявлення злочинності у цій сфері діяльності, зокрема злочинів, що вчиняються на ринку природного газу.

Своєчасне та ефективне виявлення злочинів, що вчиняються у газовій галузі, значною мірою залежить від швидкого та якісного проведення окремих оперативно-розшукових дій. Послідовність і тактичні особливості проведених заходів працівниками підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України (НПУ), що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, безпосередньо пов'язані з особливостями вчинення конкретного злочинного діяння.

З метою ефективного та своєчасного викриття кримінальних та інших правопорушень, пов'язаних з пошуком (розвідкою), експлуатацією родовищ газу (користуванням газоносними надрами), доцільно визначити особливості здійснення роботи працівниками підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань НПУ, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, з виявлення вказаних правопорушень, а саме надати типовий перелік та технологію вивчення фінансово-господарських документів, які необхідно перевіряти цим працівникам для отримання інформації про можливі злочини, а також інші правопорушення, які вчиняються у процесі пошуку (розвідки), експлуатації родовищ газу, які хоча і не підпадають під кримінальну відповідальність, проте оперативна робота щодо їх виявлення є попередженням цих злочинів.

Типовими правопорушеннями у газовидобуванні (у процесі видобутку природного газу) (або користування суб'єктами господарської діяльності газоносними надрами) є:

- фальсифікація (заниження) даних про кількість та якість запасів газу в родовищах з метою подальшої передачі останніх до комерційних структур за винагороду;
- недостовірний облік видобутого газу, супутніх компонентів (приховування даних щодо видобутого газу та неоприбуткування останнього);
- надання до державних органів обов'язкової, але недостовірної інформації щодо газовидобувної діяльності певних суб'єктів підприємництва, а саме про виконання умов і правил цієї діяльності, одержаний прибуток, обсяг видобутку газу тощо;
- невиконання письмових розпоряджень і приписів органу виконавчої влади з питань гірничого нагляду¹ (Державної служби України з питань праці (Держпраці) про дотримання чинного законодавства в газовій галузі щодо геологічного вивчення газоносних надр та їх використання, а також створення перешкод виконанню службових обов'язків представниками цих органів;
- порушення суб'єктом господарювання відповідних ліцензійних умов провадження господарської діяльності щодо користування надрами;
- непогодження проєктів дослідно-промислової розробки родовищ з органами державного гірничого нагляду (Держпраці);
- несвоєчасне подання користувачем газоносними надрами відповідним органам виконавчої влади встановлених чинним законодавством форм звітності;

¹ Розпорядженням від 30.09.2015 № 1021-р Кабінет Міністрів України ліквідував Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки України (Держгірпромнагляд) і передав його повноваження Державній службі України з питань праці (Держпраці) [2].

- користування газonosними надрами (пошук та розвідка родовищ газу, їх експлуатація (видобуток газу або його зберігання), спорудження та експлуатація підземних сховищ для зберігання газу) без ліцензії;
- несанкціонована промислова розробка родовищ газу на самовільно зайнятих земельних ділянках;
- порушення користувачами газonosними надрами термінів дії відповідних дозволів (ліцензій);
- продовження виконання надрокористувачем після зупинення дії спеціального дозволу на користування газonosними надрами на наданій йому у користування ділянці надр цільових робіт, передбачених цим дозволом;
- відчуження власником спеціального дозволу на користування газonosними надрами прав, наданих йому цим дозволом, на користування надрами іншій юридичній (фізичній) особі;
- використання газonosних надр не за призначенням, тобто використання власником спеціального дозволу на користування газonosними надрами наданої йому ділянки газonosних надр для здійснення інших видів діяльності, які не вказані у зазначеному дозволі (виконання ліцензіатом робіт, не обумовлених даним дозволом (крім пошуків і розвідки нових покладів газу));
- порушення користувачем газonosними надрами (уповноваженим виконавцем робіт) умов та правил діяльності, що передбачені відповідним спеціальним дозволом на користування газonosними надрами та угодою про умови користування газonosними надрами;
- недотримання суб'єктами господарювання правил розробки газових родовищ;
- неповне або несвоєчасне виконання користувачами газonosними надрами під час здійснення промислової розробки родовищ газу всіх технічних вимог затвердженого у встановленому порядку технологічного проєкту (схеми) розробки родовища і проєкту його облаштування (забудови);
- надання недостовірних або неповних відомостей заявником для отримання спеціального дозволу на користування газonosними надрами;
- здійснення користувачами газonosними надрами вибіркової розробки найбільш продуктивних ділянок родовищ газу, що призводить до понаднормативних втрат запасів корисних копалин;
- ненадання підприємствами газової галузі до Державного інформаційного геологічного фонду України інформації щодо газonosності надр;
- порушення умов і порядку проведення та визначення переможців конкурсу на отримання спеціального дозволу на користування газonosними надрами;
- порушення встановлених та затверджених строків проведення робіт надрокористувачем, визначених в угоді про умови користування газonosними надрами, укладеній з Державною службою геології та надр України (Держгеонадрами);
- невідповідність передбачених програмами, планами і кошторисами робіт відповідному обсягу робіт, зазначених в угоді про розподіл продукції;

- невиконання вимог щодо збереження родовищ, гірничих виробок на час консервації;
- несвоєчасне проведення робіт по консервації родовищ, гірничих виробок;
- невиконання одержувачем дозволу на користування надрами програм робіт на ділянках надр, на користування якими йому надано дозвіл;
- розкрадання необлікованої вуглеводневої сировини в процесі промислового видобутку на підприємствах НАК “Нафтогаз України”;
- незаконне видобування газу, газоконденсату без спеціального дозволу та відповідної технічної документації;
- видобуток газу, газоконденсату з фіктивними документами;
- порушення технічних регламентів, норм, правил і стандартів.

З метою виявлення зазначених правопорушень працівникам підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань НПУ, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, необхідно перевірити та проаналізувати такі документи:

а) свідоцтво про державну реєстрацію суб’єкта підприємницької діяльності, установчі документи, у тому числі документи, які подані для отримання спеціального дозволу на користування газонаосними надрами; банківські реквізити підприємства;

б) документ, що підтверджує реєстрацію юридичної особи в державі, її місцезнаходження, зокрема довідка про внесення в ЄДРПОУ (для вітчизняних юридичних осіб) або витяг з торговельного, банківського або судового реєстру (для іноземних юридичних осіб). Із цієї довідки можна довідатися про основні види діяльності, які має провадити підприємство;

в) у випадку користування газонаосними надрами, здійснення юридичною (фізичною) особою пошуку та розвідки родовищ газу, їх експлуатації (видобутку газу або його зберігання), спорудження та експлуатації підземних сховищ для зберігання газу – спеціальний дозвіл на користування газонаосними надрами з метою пошуку та розвідки родовищ газу, видобутку газу або його зберігання, виданий суб’єкту господарювання Державною службою геології та надр України (Держгеонадрами) за результатами проведення аукціону з продажу цих дозволів.

Обов’язково необхідно звернути увагу на строк дії даного дозволу, види робіт, на проведення яких він виданий, а також визначення меж ділянки газонаосних надр, що надана суб’єкту підприємництва в користування.

Невід’ємною частиною спеціального дозволу на користування газонаосними надрами є угода про умови користування газонаосними надрами (ділянкою надр) – угода між організатором (Державною службою геології та надр України – Держгеонадрами) та переможцем аукціону, яка визначає умови користування ділянкою надр.

Ця угода між Держгеонадрами та претендентом на отримання спеціального дозволу на користування газонаосними надрами стосується питань щодо технічних, технологічних, організаційних, фінансових, економічних, соціальних, екологічних зобов’язань сторін та щодо порядку регулювання відносин між ними в процесі користування газонаосними надрами на наданій ділянці надр;

г) річну звітність суб'єкта ринку природного газу, яка має бути розміщена на веб-сайті такого суб'єкта у встановленому законодавством порядку.

Особливу увагу слід звернути на правомірність отримання суб'єктом господарювання спеціального дозволу на користування надрами у процесі проведення аукціонів з продажу цих дозволів та дотримання умов проведення аукціонів. Для цього необхідно вивчити:

1) зміст розміщеного в газеті “Урядовий кур'єр” та на офіційному веб-сайті організатора аукціону (Держгеонадра) оголошення про проведення цього аукціону², в якому зазначаються такі відомості:

- назва та місцезнаходження ділянки надр (із зазначенням на офіційному веб-сайті організатора аукціону координат), дозвіл на користування якою виставляється на аукціон;
- вид корисних копалин (у нашому випадку – газу) (у разі видобування – категорія та розмір запасів газу, а також дата проведення їх державної експертизи);
- вид користування надрами та строк, на який надається дозвіл;
- початкова ціна дозволу;
- вартість геологічної інформації;
- дата, час і місце проведення аукціону;
- строк подання заявок, який становить 75 днів після опублікування оголошення про проведення аукціону;
- адреса, за якою приймаються заяви і надається інформація про умови проведення аукціону;
- розмір гарантійного внеску³ та реквізити, за якими він сплачується;
- номер телефону для довідок.

Для участі в аукціоні претендент (суб'єкт господарювання (юридична або фізична особа – підприємець), який подав заяву про участь в аукціоні на отримання дозволу) повинен придбати пакет аукціонної документації. Вартість пакета аукціонної документації становить 3,12 відсотка початкової ціни дозволу, але не менш як 4500 гривень і не більш як 72550 гривень;

2) договір купівлі-продажу дозволу на користування надрами – укладений між організатором і переможцем аукціону договір, за яким організатор аукціону надає дозвіл на користування надрами його переможцю, а переможець сплачує організаторові аукціону погоджену під час торгів ціну дозволу на користування надрами, або договір купівлі-продажу дозволу з відкладальною обставиною – укладений між організатором і переможцем аукціону договір, який укладається за умови отримання висновку за результатами проведеної оцінки впливу на довкілля, згідно з яким провадження планованої діяльності є допустимим.

Договір купівлі-продажу дозволу на користування надрами або договір купівлі-продажу дозволу з відкладальною обставиною повинен бути укладений

² Аукціон щодо кожної ділянки надр відбувається за умови реєстрації не менш як двох покупців на придбання дозволу на користування надрами.

³ *Гарантійний внесок* – платіж у розмірі 20 відсотків початкової ціни дозволу на користування надрами, що вноситься претендентом на рахунок організатора, відкритий в органі Казначейства.

на підставі протоколу переможцем та організатором аукціону протягом п'яти робочих днів після його проведення.

У випадку укладання переможцем та організатором аукціону договору купівлі-продажу дозволу з відкладальною обставиною – слід перевірити факт подальшого отримання переможцем висновку з оцінки впливу на довкілля, згідно з яким провадження планованої діяльності є допустимим (протягом шести місяців з моменту підписання такого договору).

Початкова ціна дозволу на користування газonosними надрами має розраховуватися організатором аукціону відповідно до Методики визначення початкової ціни продажу на аукціоні спеціального дозволу на право користування надрами, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 № 1374 [3];

3) пакет аукціонної документації – документи, що містять:

- ❖ відомості про ділянку надр, дозвіл на користування надрами у межах якої виставляється на аукціон (назву та координати, місцезнаходження, загальну інформацію про геологічну будову, початкову ціну);

- ❖ проект угоди про умови користування надрами;

- ❖ програму робіт, перелік геологічної інформації, яка надається в користування у разі отримання спеціального дозволу, копії погоджень надання відповідних ділянок надр у користування, надані відповідними обласними, Київською міською радою, відповідними районними, міськими, селищними, сільськими радами.

У випадку викриття порушень проведення аукціонів з продажу дозволів на користування надрами доцільно звернутися до голови та членів аукціонного комітету⁴, що здійснюють загальне керівництво та контроль за дотриманням умов проведення аукціонів, для отримання відповідних роз'яснень, вивчити аукціонні документи, протокол проведення аукціону⁵.

Зокрема, із протоколу проведення аукціону з продажу дозволу на користування надрами можна дізнатися такої інформації:

- назва ділянки надр, її місцезнаходження, вид користування ділянкою надр, вид корисних копалин та строк, на який надається дозвіл;
- дата, час і місце проведення аукціону;
- склад аукціонного комітету;
- кількість учасників аукціону;
- початкова ціна дозволу;
- крок аукціону;
- найменування (прізвище, ім'я, по батькові) переможця;
- ціна дозволу (разовий платіж, що вноситься переможцем за придбаний дозвіл).

Протокол аукціону повинен бути підписаний всіма присутніми членами аукціонного комітету в день проведення аукціону, переможцем та затверджений організатором аукціону;

⁴ Склад аукціонного комітету затверджується за погодженням з Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України.

⁵ Рішення аукціонного комітету приймається шляхом голосування простою більшістю від затвердженого складу та оформляється протоколом.

4) заяви покупців про намір взяти участь в аукціоні з продажу спеціального дозволу на користування надрами із зазначенням назви і місцезнаходження ділянки надр, виду корисних копалин (у нашому випадку – газу), відомостей про претендента (найменування та код згідно з ЄДРПОУ юридичної особи, прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи – підприємця, реєстраційний номер облікової картки платника податків), адреси, номери телефону, телефаксу, прізвища та посади керівника (для юридичної особи), електронної адреси. Заява про намір взяти участь в аукціоні подається у двох примірниках із зазначенням дати та вихідного номера.

Такі заяви покупців повинні бути зареєстровані організатором аукціону в журналі обліку з присвоєнням їй номера і зазначенням дати і часу подання. Підтвердженням реєстрації є відмітка організатора, що проставляється на копії заяви та повертається заявнику, або відмітка на описі вкладення у цінний лист про прийняття заяви на відправлення поштовим зв'язком.

Інформація про реєстрацію цих заяв має розміщуватися організатором аукціону на офіційному веб-сайті не пізніше ніж протягом трьох робочих днів з дати реєстрації.

Покупці дозволу на користування надрами у процесі проведення аукціону, в якому вони беруть участь, надають організатору аукціону такі документи, на які слід звернути увагу оперативним працівникам:

- інформацію про пов'язаних із заявником осіб⁶;
- структуру власності претендента до кінцевого бенефіціарного власника (контролера) для юридичної особи⁷;
- лист-довідку, яким підтверджується наявність у заявника (покупця) достатньої кількості кваліфікованих фахівців та технічних ресурсів для забезпечення організації виконання програми робіт у процесі надрокористування;

5) журнал реєстрації покупців у ході проведення аукціону з продажу спеціального дозволу на користування надрами.

У день проведення аукціону з продажу спеціального дозволу на користування надрами покупці (їх уповноважені особи) мають бути зареєстровані в журналі реєстрації покупців.

Переможцем аукціону визнається покупець, який погодився сплатити найвищу ціну дозволу на користування надрами.

Аукціон вважається таким, що відбувся, якщо хоча б один із покупців придбав дозвіл за початковою ціною з урахуванням кроку аукціону або ціною, визначеною в ході його проведення.

При цьому придбання геологічної інформації про ділянку надр, яка надається в користування переможцю, має здійснюватися в порядку, визначеному постановою

⁶ Термін “пов'язана особа” вживається у значенні, наведеному в Податковому кодексі України.

⁷ Термін “кінцевий бенефіціарний власник (контролер)” вживається у значенні, наведеному в Законі України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” [5].

Кабінету Міністрів України від 07.11.2018 №939 “Питання розпорядження геологічною інформацією” [4].

У випадку виявлення відповідними органами у сфері надрокористування (Держгеонадра, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України) порушень правил користування надрами на ділянках видобування газу – доцільно перевірити відповідні акти перевірок, приписи або розпорядження цих органів у сфері надрокористування.

До суб’єктів зазначених правопорушень, пов’язаних з пошуком (розвідкою), експлуатацією родовищ газу (користуванням газоносними надрами), необхідно віднести: службових, матеріально відповідальних осіб та інших працівників геологорозвідувальних, газовидобувних підприємств (організацій); фізичних осіб, які незаконно здійснюють видобування газу, службових осіб Державної служби геології та надр України (Держгеонадра), Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, голову та членів аукціонного комітету у процесі проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами.

Узагальнюючи викладене, можна виділити такі основні різновиди злочинних посягань, що вчиняються у газовій галузі, а саме розкрадання необлікованої вуглеводневої сировини в процесі промислового видобутку на підприємствах НАК “Нафтогаз України”, незаконне видобування газу, газоконденсату без спеціального дозволу та відповідної технічної документації. У зв’язку з цим, працівникам Департаменту стратегічних розслідувань НПУ потрібно ретельно вивчати наведені вище документи для своєчасного викриття злочинів у газовій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року “Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність”: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 р., № 605-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#n2> (дата звернення: 15.08.2020).
2. Питання Державної служби з питань праці: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 р. № 1021-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2015-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.08.2020).
3. Методика визначення початкової ціни продажу на аукціоні спеціального дозволу на право користування надрами: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 р. № 1374. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1374-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.08.2020).
4. Питання розпорядження геологічною інформацією: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.11.2018 р. № 939. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/939-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.08.2020).
5. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 15.08.2020).
6. Про нафту і газ: Закон України від 12.07.2001 р. № 2665-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14#Text> (дата звернення: 15.08.2020).
7. Про ринок природного газу: Закон України від 09.04.2015 р. № 329-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19#Text> (дата звернення: 15.08.2020).

REFERENCES

1. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Energy Strategy of Ukraine for the Period up to 2035 “Security, Energy Efficiency, Competitiveness” from August 18 2017 No 605-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#n2> (Date of Application: 15.08.2020) [in Ukrainian].
2. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Issues of the State Labor Service” from September 30 2015 No 1021-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2015-%D1%80#Text> (Date of Application: 15.08.2020) [in Ukrainian].
3. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Methods of Determining the Initial Sale Price at Auction of a Special Permit for the Right to Use Subsoil” from October 15, 2004 No 1374. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1374-2004-%D0%BF#Text> (Date of Application: 15.08.2020) [in Ukrainian].
4. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “The Issue of Disposal of Geological Information” from November 7, 2018 No 939. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/939-2018-%D0%BF#Text> (Date of Application: 15.08.2020) [in Ukrainian].
5. On Prevention and Counteraction to Legalization (laundering) of Proceeds from Crime, Financing of Terrorism and Financing of Proliferation of Weapons of Mass Destruction: Law of Ukraine from December 6, 2019 No 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (Date of Application: 15.08.2020) [in Ukrainian].
6. About Oil and Gas: Law of Ukraine from July 12, 2001 No 2665-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14#Text> (Date of Application: 15.08.2020) [in Ukrainian].
7. About the Natural Gas Market: Law of Ukraine from April 9, 2015 No 329-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19#Text> (Date of Application: 15.08.2020) [in Ukrainian].

UDC 343.9

Sakharova Olena,

Candidate of Juridical Sciences, Senior Researcher,
Head of the Department of the State Research Institute MIA Ukraine,
Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-9759-5324

Blyzniuk Ihor,

Candidate of Juridical Sciences, Senior Researcher,
Chief Scientist of the State Research MIA Ukraine,
Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0003-3882-5790

**FEATURES OF DETECTION OF CRIMES IN THE GAS INDUSTRY,
ASSOCIATED WITH THE USE OF SUBSOIL**

Paper defines the specifics of the work carried out by operational officers of the Department of Strategic Investigations of the National Police of Ukraine to identify crimes related to the search (exploration), exploitation of gas fields (use of gas-bearing subsoil). The authors propose a standard list and technology for studying financial and economic documents that must be checked by employees of the Strategic Investigation Department of the National Police who carry out operational-search activities to obtain information about possible criminal and other offenses committed in the process of using gas-bearing subsoil.

© Sakharova Olena, Blyzniuk Ihor, 2020

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2020.3\(49\).22](https://doi.org/10.36486/np.2020.3(49).22)

Issue 3(49) 2020

<http://naukaipravohorona.com/>

Research article provides a list of typical offenses related to the search (exploration) and exploitation of gas fields. In particular, the authors define the following most common violations of this category, as theft of unaccounted hydrocarbon raw materials in the process of industrial production at the enterprises of NJSC Naftogaz of Ukraine, illegal production of gas, gas condensate without special permission and relevant technical documentation. In this regard, it is proposed to consider the features of documenting these criminal and other offenses. First of all, typical offenses of this category are determined, on the basis of which guidelines are developed for operational officers of the National Police to identify these crimes.

The main conclusions of the study, set out in the paper, are the allocation of the main financial and economic documents, including the availability of a special permit for business entities to use gas-bearing subsoil for the purpose of prospecting and exploration of gas fields, gas production or storage, which should be studied and analyzed promptly. to employees of the National Police for the purpose of timely and effective disclosure of criminal and other offenses committed in the process of using gas-bearing subsoil.

As a result, the paper provides an algorithm for studying the relevant financial and economic documents of business entities that search for and prospect for gas fields, produce gas or store it, in order to effectively identify criminal manifestations in the process of using gas-bearing subsoil.

Keywords: fuel and energy complex, crime detection, crime, criminal and other offenses, natural gas market, operational investigative actions, use of gas-bearing subsoil, financial and economic documents, gas production, mining supervision, subsoil user, gas condensate, auction.

Отримано 15.10.2020